

Východočeské listy historické 21-22/2003-2004

Ústav historických věd PdF Univerzity v Hradci Králové za přispění Centra česko-německého porozumění v Trutnově 2004, 462 s. s obr. v textu.

Dvojčíslo sborníku je věnováno Doc. PhDr. Františku Musilovi CSc. k jeho pětadesátinám. Z území našeho regionu, jemuž se jubilant věnuje v rámci svého kastellologického a historicky místopisného zájmu, sborník obsahuje celkem osm příspěvků, ostatní jsou zaměřeny obecněji nebo se vztahují k jiným územím. Zdeněk Kárník ve svém příspěvku *Orlickoústecko – levý a pravý extrém v regionu za První republiky ve světle výsledků parlamentních voleb 1929–1935* (s. 171–210) seznamuje se statistickým vyhodnocením naznačujícím menší úlohu sudetoněmecké strany v tomto národnostně smíšeném regionu, menší než v německých okresech. *Nahlédnutí do života města Náchoda v pozdním středověku* od Ladislava Hladkého (s. 267–277) přibližuje listinu o prodeji městské lázně z r. 1433 a její dosud nevydanou konfirmaci z r. 1479. Petra Bartáčková v práci *Postavení měst a městeček na panství Lanškroun a Lanšperk ve světle privilegií udělených Pernštejn v letech 1506–1588* (s. 291–318) dokazuje, jak velkou úlohu mělo město Lanškroun. Velice zajímavé by bylo v tomto pohledu porovnání s městy a městečky podorlických perňštejnských panství Potštejn-Litice a Nové Město nad Metují. Ondřej Tikovský přispěl do sborníku statí *Panství Smiřice za vlády rodu Gallasů* (s. 319–333). Ukazuje se, že období třicetileté války i následující doba k rozvoji panství rozhodně nepřispěly a Gallasům Smiřice sloužily jen jako zdroj peněz. Kateřina Pastyříková se v krátkém příspěvku *Kuchyně Trčků z Lípy na zámku Opočno v roce 1635* (s. 335–340) zabývá rozbohem jedné z částí známého konfiskačního popisu zámku a ukazuje, že zámek v té době neplnil residenční funkci. Jazykově pojatou krátkou práci *Vlastní jména emigrantů z opočenského panství roku 1742* (s. 341–348) přidal Svatopluk Pastyřík. Jaroslav Šůla se v příspěvku *Boj o kladské hrabství roku 1561: dědictví či odúmrtí* (s. 377–382) zabývá jednou z peripetií dějin Kladska, při níž hrozilo, že uprostřed zemí Koruny české vznikne říšské hrabství. Jiří Slavík v krátké informaci *Ke stavební historii zámku v Zamberku* (s. 383–387) seznamuje s novými nálezy při opravě fasád zámku. Čtyři křídla renesančního zámku obklopovala pouze dnešní zadní nádvoří.

Dvojčíslo královéhradeckého vysokoškolského historického sborníku dokazuje rozdílnost přístupů i šířku témat, kterými se zabývají badatelé tak či onak svázaní s východními Čechami.

Jiří Slavík

Dodatek k Výroční zprávě

Národního památkového ústavu v Pardubicích za rok 2003

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích 2004, 110 s. s obr. v textu.

Výroční zprávy územních památkových ústavů byly v minulém období doplňovány odbornými příspěvky. V roce 2004 byly organizační změnou památkové ústavy spojeny do jediné organizace a jednotná výroční zpráva již tyto příspěvky nemohla pojmout. Některé ústavy proto vydaly samostatné sborníčky odborných příspěvků. Jestliže středočeský, brněnský či ostravský ústav mají tradici takovýchto publikací (u středočeského ústavu se jedná o časopis), pardubický ústav podobu svého odborného sborníku musí teprve najít. Našeho regionu se v tomto sborníku týkají dva příspěvky. V prvním Jiří Slavík (*Tři nejstarší vyobrazení hradu Frymburka,*

s. 5–7) seznamuje s idealizující vedutou na obrazové mapě opočenského panství z poslední třetiny 17. století, romantickým pohledem z počátku 19. století na porcelánovém šálku a známou kamenorytinou podle kresby F. A. Hebera publikovanou r. 1845. Druhý příspěvek Oldřicha Vaňury a Miloslava Hoška (*Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989*, s. 47–109) je vlastně dodatkem k samostatné publikaci o dosud neukončeném soudním sporu o restituci národní kulturní památky zámek Opočno a jeho mobiliáře a obsahuje přetisk deseti listin z období let 1999–2004.

Jiří Slavík

Marie Macková, Jan Vogel, *Výprachtice 1304–2004*

Obecní úřad Výprachtice 2004, 168 s. s barevnou přílohou.

Výprachtice jsou jednou z obcí na Lanškrounsku, které výročí první zprávy o své existenci oslavily mimo jiné i vydáním vlastivědné publikace. Převážnou část zpracovala místní rodačka historička Marie Macková, příspěvky Jana Vogela se omezují na vzpomínky a popis osady Valteřice. Publikace je členěna do „povinných“ vlastivědných kapitol pojednávajících o přírodních podmínkách obce, počátcích osídlení, dějinách obce až do konce období budování socialismu, osadách Valteřice a Koburk, nářečí a tradicích. Dva epilogy obsahují zmíněné vzpomínání Jana Vogela. Závěr publikace tvoří textové přílohy s různými statistickými a soupisy, poznámkový aparát a soupis pramenů a literatury. Černobílé fotografie jsou zařazeny v textu, barevné jsou spolu s dětskými pracemi zařazeny do zvláštní přílohy.

Publikace je vlastně vlastivědou obce, přestože to její autoři nevyslovují, a je novou vlastivědou po téměř devadesáti letech od vydání útlé brožury Karla Otakara Hubálka *Výprachtice a Koburk* (Ústí nad Orlicí 1913). Obtíže při psaní takovéto práce jsou nasnadě již při pohledu do seznamu použité literatury – s výjimkou Hubálkova díla neexistuje jediná publikace a samostatný odborný článek s výprachtickou tematikou, který by bylo možno využít. Přitom *Výprachtice* jsou obcí v mnohém výjimečnou – vesnicí na hranici Čech a Moravy, na atlantickém a černomořském rozvodí Labe a Moravy (odvodňuje je Moravská Sázava), v minulosti navíc národnostně českou vesnicí oddělující spolu s Horní Čermnou, Nepomuky, Dolními a Horními Heřmanicemi a Herborticemi z české strany německý hřebečský národnostní ostrov od severního pohraničního pásu.

Historické pasáže jsou podány v souvislém rytmu, bez faktografických údajů, tolik oblíbených v 19. století a i nyní potřebných při konkrétnějším bádání (např. postup duchovních správců, rychtářů, seznam nejrozšířenějších příjmení včetně příslípek). V textu je sympaticky zpochybněna existence údajně tvrže v poloze Na zámku. Na vrub povšečnosti textu lze připočíst absenci srovnání příjmení zachycených v Soupisu poddaných podle výry k r. 1651 se současným stavem (resp. se stavem v polovině 20. století) či nevylíčení příčin začlenění *Výprachtic* do Říšské župy Sudety nacistické Třetí říše ani přiblížení socializace zemědělství např. jmény členů prvního vedení Jednotného zemědělského družstva z roku 1952.

Výprachtice jsou jednou z nejsevernějších obcí, do nichž zasahuje hanácké nářečí. Ještě dnes zde uslyšíme „já su“ a naprosto běžně se používá nářeční jméno sousední obce Bystrc (ve 2. pádě vždy Bystrce, nikoliv úředním šimlem řehťající tvar Bystřece). Je samozřejmé, že zdejší nářečí spadá do širší oblasti, dosud pokud vím nezpracované, a tak k Hubálkově záznamu musíme připojit,